

- 8 MEI 2000 / 479

ROSMALLA

Jaargang 10
Nummer 1
April 2000

In dit nummer o.a.:

- Kwartierstaat Rien van Grunsven
- Piet van Helvoort
- Rusmollese van 't joar 1999
- Rosmalen pas in 1300?

Colofon

Rosmalla (ISSN 0925-2894) is een uitgave van de Heemkundekring Rosmalen en verschijnt eenmaal per kwartaal.

Redactie: Mari van de Ven en Harry Coppens.

Redactieadres: Stationsstraat 8, 5241 EE Rosmalen, tel. 073-5218349.

Secretaris Heemkundekring: A.J. van de Ven, M. Nijhoffstraat 8, 5242 CV Rosmalen. Tel. 073-5214094.

Leden, abonnees en donateurs ontvangen *Rosmalla* en *Rosmalla Extra*. Donateurs betalen minimaal f 30,- per jaar. Abonnees (voor minimaal één jaar) betalen f 30,- per jaar (postabonnees f 40,- per jaar), over te maken op het bankrekeningnr. van de Heemkundekring, o.v.v. "abonnement *Rosmalla*".

Bankrekeningnr.: 18.45.43.444 (Rabobank Rosmalen, postgiro van de bank: 1099372) t.n.v. Heemkundekring Rosmalen, Deken Fritsenstraat 53, 5243 VM Rosmalen.

De meeste oude nummers van *Rosmalla* en *Rosmalla Extra* zijn nog verkrijgbaar op het redactieadres.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud der ondertekende artikelen, waaraan ook nooit iets veranderd zal worden zonder overleg met de auteur(s). Foto's en andere illustraties worden te allen tijde teruggezonden; teksten op verzoek.

Copyright • april 2000. Heemkundekring Rosmalen. Zonder toestemming van redactie en / of bestuur mag niets uit deze uitgave worden overgenomen.

Van de redactie

We zullen maar meteen met de deur in huis vallen: dit is de dunste *Rosmalla* sinds jaren. We hebben de opmaak wat ruimer gemaakt dan anders, we hebben de verschijningsdatum wat uitgesteld en we hebben enkele vaste auteurs gevraagd of ze nog wat extra kopij konden leveren om toch in ieder geval 32 pagina's (in plaats van de gebruikelijke 40) te kunnen vullen.

Uiteraard zijn we met deze werkwijze bijzonder ongelukkig, en daarom doen we bij dezen een dringend beroep op U om toch vooral te schrijven voor de volgende *Rosmalla*, zodat die weer gewoon 40 pagina's zal kunnen tellen.

Al met al wensen wij U veel leesplezier met de artikelen in deze *Rosmalla*, die vrijwel geheel tot stand is gekomen door bijdragen van onze vaste auteurs.

De redactie van *Rosmalla (Extra)*,
Harry Coppens & Mari van de Ven

Sluitingsdatum kopij volgende nummer: 1 mei 2000.

In het kort. Per 1 december 1999 is prof. dr. A.J.A. Bijsterveld (Waalre, 1962) benoemd op de leerstoel *Cultuur in Brabant in sociaal-wetenschappelijk en historisch perspectief, met inbegrip van de volkscultuur*, aan de Katholieke Universiteit Brabant (KUB). Hij onderzoekt de lokale en regionale geschiedenis en de etnologie (i.v.m. o.a. tradities en gewoonten). Zijn taak omvat drie terreinen:

- Onderwijs. Van januari tot maart verzorgt hij tien hoorcolleges en van april tot juni tien werkcolleges *Cultuur in Brabant* voor studenten. Andere deelnemers betalen f 350,-.

- Onderzoek. Hij stimuleert en begeleidt lokaal of regionaal onderzoek op bovengenoemd werkterrein door individuen en groepen, die bij hem terecht kunnen met vragen over bijv. het verrichten van een onderzoek etc. Zelf doet hij onderzoek naar verschillende thema's uit de lokale en regionale geschiedenis.

- Ondersteuning. Hij ondersteunt heemkundekringen, met adviezen en begeleiding op allerlei gebied, verzorgt lezingen tegen onkostenvergoeding en bemiddelt in contacten met zusterinstellingen in de omliggende provincies en in Vlaanderen.

Adressen en telefoonnummers Bijsterveld: Katholieke Universiteit Brabant, Departement BOW/Sociologie, Gebouw S kamer 157, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg, tel. 013-4662283, fax 013-4668068, e-mail a.j.a.bijsterveld@kub.nl. Privéadres: Van Heutszstraat 13, 6521 CS Nijmegen, tel./fax 024-3227866. Zie ook <http://home.planet.nl/~brabants.heem>.

Bij de voorplaat: Op voor- en achterkaft in totaal drie keer *Brabants Dorpsleven*. De foto's zijn geschonken door Ciska van Erp en bevinden zich nu in het archief van de Heemkundekring. Op de voorkant staat *Nog effekes geduld en de pap is zoo klaor*, op de achterkant staat *Is gaauw 'n emmerke putte en liggend De pan op toafel*.

In Memoriam Jo Westerlaken

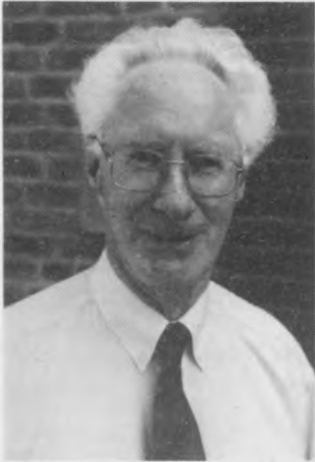

Foto coll. Heemkundekring.

Op maandag 13 maart overleed op 72-jarige leeftijd ons medelid en onze oud-secretaris Jo Westerlaken. Jo was een Rosmalenaar in hart en nieren. Hij was er geboren en getogen als zoon van Toon Westerlaken, die op zijn beurt weer een zoon was van Wijnand. Jo van Toon van Wijnand Westerlaken. “Jo van Toon Wijnante”, zeggen wij Brabanders dan. Er zat in het gezin Westerlaken veel kennis van het Rosmalense heem. Wijlen zijn broer Wim Westerlaken, pastoor, was in dat opzicht een grootmeester en ook zijn broer Harry Westerlaken stond op dit gebied zijn mannetje. We kunnen dus gerust zeggen dat Jo Westerlaken de liefde voor Rosmalen als het ware met de paplepel kreeg ingegoten. Geen wonder dan ook dat hij zich, na de oprichting van onze Heemkundekring, aanmeldde als lid.

Op 14 november 1990 moest de Heemkundekring Rosmalen afscheid nemen van zijn secretaris en medeoprichter Frans Janssen. Jo Westerlaken werd bereid gevonden in het bestuur zitting te nemen en de functie van secretaris op zich te nemen. Hij bleek de juiste man op de juiste plaats. Door de enorme groei van onze Kring stapelde het werk zich alsmaar op. De assistentie van Arie v.d. Ven, die het vertrekkende bestuurslid Michiel van Heumen was opgevolgd, nam Jo met beide handen aan, vooral ook omdat hij nog tijd wilde overhouden voor zijn andere hobby's: bridgen, de personeelsvereniging en de veteranenvereniging van 'zijn' bouwbedrijf H. Pennings en Zn. Ruim vier jaar heeft Jo Westerlaken als secretaris en later als bestuurslid zijn beste beentje voorgezet voor onze Heemkundekring. Altijd mocht een beroep op hem worden gedaan. Er was hem nooit iets te veel. Hij startte mede de werkgroep Indiëgangers op en was de Heemkundekring als vanzelfsprekend behulpzaam bij de inrichting van de Indië-tentoonstelling. In 1995 trad Jo als bestuurslid terug. Wij betreurden dat, maar hadden respect voor zijn besluit. Als dank voor zijn werk werd hem een fraaie Rosmalense prent aangeboden. Door het overlijden van zijn dierbare echtgenote raakte hij wat geïsoleerd. Weliswaar zagen we hem wat minder, maar we leefden met hem mee, ook tijdens zijn ziekbed. Zijn overlijden doet ons pijn. Het heengaan van Jo Westerlaken is een verlies voor onze Heemkundekring, voor Rosmalen, maar zeker niet in het minst voor zijn kinderen en kleinkinderen. Wij wensen hun heel veel sterkte toe.

Namens het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen,
Henk de Werd.

Fotoarchief 6: de eerste-steenlegging van de Bernadette-kerk in Maliskamp

Henk de Werd

23 oktober 1934: Pastoor Schoenmakers zegent de eerste steen voor de Bernadettekerk te Maliskamp. Foto coll. Heemkundekring Rosmalen.

De Bernadettekerk te Maliskamp staat in het middelpunt van onze belangstelling. Zal zij nu echt gesloopt worden of liggen er voor dit beeldbepalend gebouw nog andere mogelijkheden? Het laatste woord is er zeker nog niet over gesproken. Bovenstaande prachtige foto uit het archief van onze eigen Heemkundekring brengt ons naar het begin van de geschiedenis van de kerk. In 1933 werden de eerste plannen voor een eigen parochiekerk in Maliskamp ontwikkeld. Mgr. Diepen ging toen immers akkoord met de oprichting van een derde parochie binnen Rosmalen. Het zou zeker nog een hele klus worden, want Maliskamp kende toen nog niet zoveel inwoners en een groot gedeelte van de mensen daar had het financieel niet erg breed in de crisisjaren. Toch aanvaardde kapelaan Schoenmakers de opdracht die de bisschop hem oplegde.

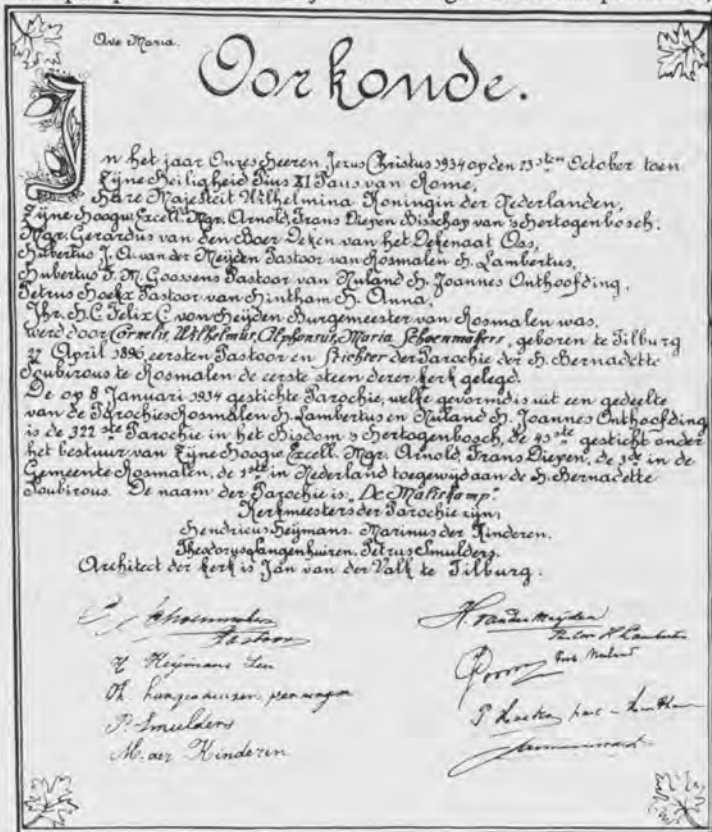
Op 8 januari 1934 was de parochie Maliskamp, althans op papier, een feit. Kapelaan Schoenmakers, verbonden aan de Lambertusparochie, mocht zich vanaf dat

moment bouwpastoor noemen. Hij wist zich gesteund door de kerkmeesters Hendricus Heijmans, Dorus Langenhuizen, Marinus der Kinderen en Petrus Smulders. De parochianen tekenden in voor een jaarlijkse bijdrage. Notaris van de Mortel, woonachtig op villa *De Gele Hoeve* in Rosmalen, schonk belangeloos een stuk van zijn grond. De Maliskampse parochie telde bij de aanvang slechts 960 personen,

verdeeld over 184 gezinnen, die grotendeels ten zuiden van de Graafseweg woonden. J. van der Valk uit Tilburg werd als architect aangezocht. Deze zette er vaart achter, zodat reeds in september 1934 tot de aanbesteding van de kerk kon worden overgegaan. De aannemers Naber en Broekhorst waren de laagste inschrijvers. Zij namen kerk en pastorie aan voor de som van f 50.898,-. De kerk kwam onder de bescherming van de H. Bernadette, die op 8 december 1933 heilig was verklaard

door Paus Pius XI. Bouwpastoor Schoenmakers was daar persoonlijk bij aanwezig geweest. De Maliskampse kerk was de eerste kerk in Nederland die aan de H. Bernadette werd toegewijd.

Op 2 oktober 1934 werd begonnen met de werkzaamheden en op 23 oktober 1934 werd door pastoor Schoenmakers de eerste steen gelegd, waarbij de foto op de vorige bladzijde foto werd gemaakt. Voorafgaand aan deze plechtigheid werd in de Lambertuskerk een H. Mis opgedragen door de pastoor, waarbij hij geassisteerd werd door zijn twee broers. Het hoeft geen betoog, dat veel Maliskampers daarbij

Oorkonde als herinnering aan de oprichting van de parochie H. Bernadette te Maliskamp-Rosmalen. De prent komt uit het in de voetnoot vermelde boekje, uitgegeven b.g.v. het 50-jarig bestaan van de parochie.

aanwezig waren. Na de mis ging het richting bouwterrein. Op de plaats waar het hoogaltaar zou komen, was een kruis gepland. Hier werd de eerste steen door bouwpastoor Schoenmakers gelegd. Onder de steen kwam een dichtgesoldeerde loden bus, waarin een fraaie oorkonde op echt perkament. De letterlijke tekst van de oorkonde luidde: “Ave Maria. In het jaar Onzes Heeren Jezus Christus 1934 op den 23sten October toen Zijne Heiligheid Pius XI Paus van Rome, Hare Majesteit Wilhelmina Koningin der Nederlanden, Zijne Hoogwaardige Excell. Mgr. Arnold Frans Diepen Bisschop van 's-Hertogenbosch, Mgr. Gerardus van den Boer, Deken van het Dekenaat Oss, Hubertus J.A. van der Meijden Pastoor van Rosmalen H. Lambertus, Hubertus F.M. Goossens Pastoor van Nuland H. Joannes Onthoofding, Petrus Hoekx Pastoor van Hintham H. Anna, Jhr. H.C. Felix C. van Heijden Burgemeester van Rosmalen was, werd door CORNELIS WILHELMUS ALPHONSUS MARIA SCHOENMAKERS, geboren te Tilburg 27 April 1896, eersten Pastoor en Stichter der Parochie der H. Bernadette Soubirous te Rosmalen de eerste steen dezer kerk gelegd. De op 8 Januari 1934 gestichte Parochie, welke gevormd is uit een gedeelte van de Parochies Rosmalen H. Lambertus en Nuland H. Joannes Onthoofding is de 322ste Parochie in het Bisdom 's-Hertogenbosch, de 41ste gesticht onder het bestuur van Zijne Hoogwaardige Excell. Arnold Frans Diepen, de 3de in de gemeente Rosmalen, de 1ste in Nederland toegewijd aan de H. Bernadette Soubirous. De naam der parochie is: "DE MALISKAMP". Kerkmeesters der Parochie zijn: Hendricus Heijmans, Marinus der Kinderen, Theodorus Langenhuisen, Petrus Smulders. Architect der kerk is Jan van der Valk te Tilburg.” De oorkonde werd ondertekend door pastoor Schoenmakers, pastoor van der Meijden, pastoor Goossens, pastoor Hoekx en het voltallige kerkbestuur¹.

Voor u gehoord 21

Harry Coppens

- *Dè ze op d'n dag van vandaag meer wete over wètter op toffel kumt, stû vur men es 'ne paol bove wötter. Es ge tegesworrig wilt gaon ete, diende er uurst vort de boeke bè te haole um te kèke of 't wel goewd vur oew is. Want es ge de krant moet geleuve, dan zen er vort hil veul slechte dinge vur de mens. Mar ik denk dè 't ok kumt umdè we vandaag veul te veul van alles hebbe. Es ge vruger naor d'n bekker gong, hadde wennig keus. D'r waar (rogge)brood en mik (wittebrood) gemakt van tarwe. En daormee was de kous af. Mar es ge nou*

¹ Bron: boekje *Het 50-jarig bestaan van de Parochie H. Bernadette te Maliskamp Rosmalen. 1935 september 1985*. Archief Henk de Werd.

b.v. naor de Super gaot, hedde de keus ut wel 50 of meer soorte brood. Ge ziet deur de beum 't bos niej mer. En vruger wier er niej gepraot over cholesterol of calorieën. Gewoon ete wè de pot schafte en dormî ut. En dan moeste ok niej te lang zitte treuzele, want mee 'n toffel mi vollek, diej allemaol konne ete es spaojers, moeste de kees niej van oew brood laote ete um deze veldslag te overleve. Wè ons moeder wist over de kwaliteit van wetter op toffel kwaam, weet ik niej, mar da hà, docht ik, ok veul te make mee 't feit detter op de erme zandgronde allenig mar rog wier verbouwd. Mar ik heb ze dik heure zegge: "Van mik worde dik en van brood worde groot." Of dè gebaseerd is op heur kennis van de voeding, betwijfel ik durrem. Laoter heb ik nog wel 'n paor variante op heur gezegde geheurd, nl. "van spek worde vet"; "van zult kreddè 'ne bult" en "Van worst kreddè dorst en van spek worde gek."

- In het nu volgende gedicht, waor ik de maker niej van ken, laot hij zien degge in oew leve niej al te naauw moet kèke, wilde er laoter gin spijt van krège durrem d'n boot gemist te hebbe.

Ze zit er alleen en is wijdweg verslete,
 Ze haauwt zich nog flink en wol nike ervan wete,
 Mèr 't is nie zoveul mer mî Mijntjes
 In d'r houske mî witte gurdijntjes...

Ze zit doar gelaote d'rren ted af te wachte,
 Ze maakt 't nie lang mer, is amper bè machte
 De geraniums vur 't raomke, mî haand die vort bève,
 Bè tijje 'n scheut of wè wotter te gève...

Toch doe ze d'r èige, al valt 't nie mee;
 Noit hulp hier van vrimde, dè wil ze nie, nee,
 Ze hî al wel langer d'r èige gedôn:
 Ze hî ààlt al alleen in 't leve gestôn...

Ze hî kanne tröuwe heel vruger, dik zat,
 Mèr 't màànsvolk dè krig op ons Mijntje gin vat:
 On d'n dizze waar ditte, en mî d'n dieje waar 't dè,
 Te breed of te lang, 't waar ààltijd wir wè...

Den ted, dè ze jong waar en knap is verstreke;
 Ze weet 't wel vort: ze hî wè naauw ààlt gekeke.
 Naw zit ze alleen achter witte gurdijntjes
 D'r ènd af te wachte: 't is nie veul mer mî Mijntjes...

Es ik, dè Mijntje zo vur me zie: aauwd, alleen en afgeleefd, dan is 't vur men mar al te duidelijk dè hullieje ome Toon gelijk gekrege hî, die dertig jaor geleje over z'n nicht hî gezeed: "Mijntje? Die zal nog 's mî de aauw henne de màànd ingôn."

- *'t Lekt alted zo mekkeluk es ge 'ne vakman iets ziet doen. Dè valt dan ok meestal mooi teege es ge d'r zellef vur komt te staon. Dè overkwaam ok onze buurjonge, die mènde dè mooi rechte voore ploege mar 'n boerekunsje waar. Ge hoeft de ploeg mar vast te haauwe en de teugels van 't perd en 't gû vanèiges, zinniej. "Weete wè", zin onze vodder, "neemde gè 't mar eefkes van mèn over es gè denkt dè 't zo mekkeluk is. Zo es verwacht kwaam iej van 'ne kaauwe kermis thuis en waar blij dettiej de teugels weer aon onze vodder kon overgeewe. "Nou", zin onze vodder, "es ik oew voorke zo 's bekèk, is 't net of er 'ne os over 't land hi gezèkt. 't Hi een veurdeel zo'n krom voor. Ge kunt er meer kore op teule dan op 'n rechte."*
- *Nee, jungske, ge loopt iets te hard van stapel. Ge hèt nog ginne rooie cent op oew geweete en ge hegget al over 'ne auto koope. Ge kunt beeter wè wachte tot ge wè geld gespaord het. Ge moet de luize uurst vange vur dè ge ze dood kunt maoke. Mèn grootmoeder zin alted: "Ge kunt 't vel niej verkoope, veur 't kalf gestreupt is."*
- *Ge kunt beeter es laotste dan es uurste lache. Want wie 't laotste lacht, lacht 't best, zi 't spreekwoord. Mar ja, we weete ammaol dètter nou eenmaal niej alted gelache kan worre. 't Leeve is niej krèk lacheswerk somteds. Mar diejen aauwdste van Tinuskes bè ons neeve, die, essiej al 'ns laacht, laacht es 'ne hond die mosterd hi gevreete. Tinuske zellef zi: "D'n dieje van ons die laacht nog niej al ziet iej 'n koew mi 'n corset aon. Zelfs niej al krùpt 'r unne stront mi 'n strooispiet in z'n bakkes, teege de muur umhog."*
- *Dè Tinuske is zelf trouwes ok 'ne aparte, diej alted ment dettiej niej genog krègt. Hij stelt ok dik te hooge eise en wil meer zèn dan 'n aander. Hij wil zogezeed alted vijf poote aon 'n kalf hebbe.*
- *Es ge 't mi iemes niej ins kunt worre en ge ment in oew recht te staon, dan kunde naor de rechter stappe. Mar es ge mar niej denkt dè ieder proces winst oplevert. Want wie pleit um 'n koew, geeft liever een toe. Anders gezeed, wè op 't zelfde neerkomt: "Wie recht um 'n koew, die gift er een toe en wie procedeert um 'n perd, behoudt alleen de stert." Mar hoe dan ok, een mager vergelijk is veul beeter dan 'n vet proces.*
- *'n Honderd meter van Tinuskes af, onze buurman, woont ok 'ne boer mi 'n groot gezin. Hij is mar 'n keuterboerke, die mi veul moeite en hard werke z'n keinder amper aon d'n eet kan haauwe. Ze han niks es erremoei en keinder. Schraalhans waar hier keukemeester. Es de keinder iets gèire wòn hebbe, kriege ze steevast te heure, dè d'n os nog niej vet waar. Toen Jentje aon z'n moeder ins vroeg wanneer diejen os onderhand is vet waar, zin hulliej moeder: "Zo gaauw es Pösse en Pinkstere op innen dag valle." "En wanneer is dè dan, mam?" vroeg ons Jentje. "Zo gaauw es 'n koew twi uiers hi", zin moeder. "En gao nou mar gaauw speule, menneke."*

- “Kleere maoke de man” is ’n bekende utdrukking. Jan van Grette vond dè eigeluk ok. En ik moet zegge dettiej ’n skòn donker pak hà gekocht en ’t zaat hum es ge-goote. Alleen diej rooi sokke diej hij er bij droeg, dè leek nou gewoon nerges op. ’t Is krèk wè onze vodder zin: “Dè paast nou net zo min es ’n koew mi ’n pet op.”
- ’t Is niej meer dan logisch dè hil veul gezegdes in Brabant ut ’t boereleeve komme. Want de mééste minse verdiende hun brood mi boere. Dur de schraole zandgrond en de grote huishaauwes ut diejen ted wier d’r veul erremoei geleje. En alleen dur hil hard te werke ware de minse al blij es er iedere dag weer brood op de plank waar. Er blief gin korsje brood over dè de volgende dag weggegooid wier, want: veul kéénder haauwe ’t brood út de schimmel. D’n boer waar hil sterk betrokke mi de natuur en dur z’n grote ervaring hattiej ’ne goeie kèèk op ’t weer. Zonder enig weerbericht wies hij toch wel wè vur weer er te verwachte viel. Ok ’t gedrag van ’t vee speulde dik ’ne grote rol. En dè vee zelf, waor iej dagelijks mi umging, ha ok ’ne grote inbreng in zen taalgebruik. En um op diejen erme zandgrond iets te kunne teule, waar d’n boer aangeweze op de mest ut zunne potstal. Hoe meer mes, hoe beter boer, zodde kunne zegge. Dè ze er in diejen ted ’n gezegde op nao hiele dè de onmisbare mest ’n belangrijke rol speulde in hun leeve, valt dan ok niej te verwondere. Hà’n ze ’t over zonne grote, sterke mins, waarvan ze zunne grote eetlust als het ware konne afleeze, dan wier er gezeed: “Ik hà hum liever in ’t mest es in de kost.
- Nô de vergadering van de voetbalclub vurrige week wier d’r nog wè naogepraot en kriege we ’t toevallig over kéénder en hoe ze in de toekomst aon de kost dochte te komme. Nou waar ’t ons al wel opgevallen dè de leider van ons twidde unne schonne mond mi taand ha gekreege. Mar al praotend wies iej te vertelle dè hulliej Jentje, nog mar ’n menneke van ’n jaor of tien, tandarts wô worre. Ik zaag dè nog niej ze krèk zitte, want ’t waar hellemaol ginne studiebol en dan d’r bè, dè kos hij dan wel wille, mar of dè dè menneke wel zo wille en kunne, dè zaag ik nog niej zo zitte. En nao de lagere school bleek al hil gaauw dèter veul te hog waar gemikt en hij moes ’n paor keere van school verandere, zo dè d’n droom van onze leider van ’t twidde nooit is utgekemme. Ik denk dè onze bovemeester gelijk hi, en die zi alted: “Ge kunt van ’nen ezel gin pérd maoke.” Ik eindig met een gedichtje van P.Devynck, dat hij in 1645 schreef:

Wat je seght of wat je drijft,
 Ezel altijd ezel blijft,
 Niemand salder op der eerd,
 Van een ezel maken peird.

Liederen en gedichten

Piet en Chris van Helvoort

Chris van Helvoort (een van de dochters van Piet van Helvoort), die mij al een tijdje geleden deze bundel ter hand stelde, heb ik gevraagd of ze in kort bestek ons wat informatie over haar vader kon en wilde verschaffen. Via het door haar geschreven verhaal dat hierop volgt, kunt U eerst kennis nemen van het doen en laten van haar vader.

(Harry Coppens)

Piet van Helvoort

Piet (Peter) van Helvoort werd geboren als vijfde kind en oudste zoon van Johannes van Helvoort en Wilhelmina van Lokven op 25 augustus 1900 en hij overleed op 26 augustus 1984. Vanwege de gezondheid van zijn vader (astma) werd hij al jong ingezet in het boerenbedrijf. Tot het einde van zijn leven heeft hij het betreurd dat hij vroeger niet “door” had kunnen leren. Op 12-jarige leeftijd werd hij al ingeschakeld in het bedrijf; later heeft hij nog wel landbouw cursussen gevolgd bij *meester Ceelen*.

Zijn oudere zus Sien (1892-1925) is 12 jaar ziek geweest. Daar moest vaak bij gewaakt worden, vooral 's nachts. Om die tijd door te komen leerden vader en zijn zussen, o.a. Clara (1906-1950) en Tonia (1904-1950), veel liederen van buiten. De teksten haalden ze uit kermisbladeren en bundels van rondtrekkende muzikanten of uit voordrachten voor bruiloften en partijen. Vader heeft in de twintiger en dertiger jaren veel liederen uit zijn hoofd opgeschreven in schoolschriftjes. Ook van zijn zus Clara is een boekje bewaard gebleven. Zijn zussen leerden en zongen de liederen soms ook als ze op het vee moesten letten (*koei hujen*), dat graasde op niet omheinde graslanden en stroken langs de weg.

Zijn kinderen hebben goede jeugdherinneringen aan deze liederen en verhalen. Op een zomerse zondagmiddag werden wij meegenomen naar de *geer*, een strook grond achter het huis of *het bos*, een brede houtwal eigenlijk, zo'n 500 meter van huis. Moeder kon dan wat rusten en vader vertelde verhalen en zong zijn liederen en wij luisterden of zongen mee. Ook op winteravonden, rondom de Brabantse plattebuiskachel (als we konden de voetjes op de onderste rand), werd er verteld en gezongen van Betsie, Kees met zijn bananen, het dierbaar ouderhuis etc.

Later, op familiefeesten, de priesterwijding van zijn zoon, de gouden kloosterfeesten van zijn zussen en zijn eigen gouden bruiloft, zong hij graag samen met zijn jongste zus Mien (1912-1995) het lied *Ons dierbaar ouderhuis*.

Jarenlang hebben wij, zijn kinderen, gevraagd zijn vertellingen en verhalen nog eens allemaal op te schrijven. De vertellingen zijn nooit opgeschreven; de liederen heeft hij in de zeventiger jaren, toen hij aan het ziekbed van moeder zat, allemaal nog eens opgeschreven, *uit het hoofd*.

Wij hadden ook gevraagd om ze te zingen en ze op te nemen op een bandrecorder. Dat wilde hij niet. Maar in voorjaar/zomer 1984, na de dood van moeder en kort voor zijn eigen overlijden in augustus, heeft hij, met de hulp van zijn zus Mien, veel liederen ingezongen. De kwaliteit is niet al te best meer, maar wij zijn er erg blij mee. Toen de gelegenheid zich voordeed, zijn de cassettebandjes overgezet op 2 cd's. Op 29 augustus 1998 zijn ze aangeboden aan zijn elfde kind, dochter Iet, ter gelegenheid van haar vijftigste verjaardag. Deze 2 cd's zijn ook, met bijbehorende teksten, aangeboden aan de Heemkundekring Rosmalen.

Liederen en gedichten

Herinnering aan mijn jeugd

Beelden uit mijn kinderjaren
Uit mijn jeugd zo vrij en blij
Trokken somtijds als een schaduw
Aan mijn peinzend oog voorbij
Ik denk nog dikwijls aan de dagen
En hoe verheugd ik steeds ontwaakte
In ons hutje aan de zee.

Mijn verbeelding ziet de bloemen
Voor mijn nederig venster staan
En het strand waar ik schelpen gaarde
Glanzend bij het licht der maan
Ik hoor mijn moeder zoet vermanen
Als zij mij in het bedje lee
En ik gevoel weer 's-levensmorgen
In ons hutje bij de zee.

Wat mij later mocht ervaren
's-Levens droefheid, 's-levensvreugd
Nimmer zal ik de plek vergeten
Dierbaar plekje mijner jeugd
En mijn laatste wens zal wezen
Dat ik eens in kalme vree
Het moede hoofd mag nedervlijen
In ons hutje, in ons hutje bij de zee.

Geliefde velden

Wees gegroet geliefde velden,
en gij nederig rieten dak.
Hier mijn Dora woont de vrede,
die zo vaak den Vorst ontbrak.
In ons huisje rolt het leven,
zonder kommer, zonder druk.
Deugd en onschuld zijn mijn schatten,
liefde en vriendschap mijn geluk.

Zou ik Vorsten u benijden,
neen want zorgen zijn uw lot.
Moest ik een paleis bewonen,
neen dan had ik geen genot.
In ons huisje rolt het leven,
zonder kommer, zonder druk.
Deugd en onschuld zijn mijn schatten,
liefde en vriendschap mijn geluk.

Hoort de donder, hoe verschrikkelijk,
schiets de bliksem langs de aard.
En hij treft de hoogste spitsen,
waar hij 't nederig huisje spaart.
In ons huisje rolt het leven,
zonder kommer, zonder druk.
Deugd en onschuld zijn mijn schatten,
liefde en vriendschap mijn geluk.

De arme blinde

Ik weet nog goed toen in je blauwe ogen,
Het licht nog niet voorgoed was uitgeblust.
Hoe wij vaak sáám door de velden zwierven,
Bloemen plukken was je grootste lust.

Met je bos van kinderlijke blijdschap,
Was je dan een lentebloem gelijk....
Kind, ik moet niet aan die uren denken
Als ik naar je blinde ogen kijk.

Ja, je was de appel mijner ogen,
Ik hield van jou altijd het allermeeft.
Ik heb van jou altijd het meest gehouden,
Ik ben misschien te trots geweest.

Jouw geluk was altijd mijn grootste vreugde,
Heel mijn hart zoekt naar een liefdeblijk.
Kind, ik moet niet aan die uren denken,
Als ik naar je blinde ogen kijk.

Zie ik soms een bedelende blinde,
Ja, dan krimpt mijn hart ineen van pijn.
Ik vraag me af of dit jouw lot zal worden,
Als ik er eenmaal niet meer zal zijn.

Mijn Dierbaar Ouderhuis

Wie kent er hier op aarde
Wat ons nog meer bekoort
Van zo'n onschatb're waarde
Een meer aantrekkelijk oord
Dat plekje waar wij leerden
En kenden er vreugde en kruis
Daar woonden wij heel tevreden
In 't dierbaar Ouderhuis.

Daar werden wij geboren
Vertroeteld en bemind
Omringd door moeders zorgen
En vaders liefste kind
Daar leerden wij te strijden
In 't Werelds woest gedruis
Daar woonden wij heel tevreden
In 't dierbaar Ouderhuis.

En moesten wij eens scheiden
Van wat ons ligt aan 't hart
Dan zal een band ons binden
Verzachten onze smart
Wij trouwen en wij zoeken
Ons dan een nieuw tehuis
Maar waar er een te vinden
Als ons dierbaar Ouderhuis.

Vaarwel geliefde woning
Gij lustslot mijner jeugd
Wanneer wij u gedenken
Klopt ons 't hart van vreugd
Waar God ons moge voeren
't Zij in paleis of kluis
Ik zal met u gedenken
Mijn dierbaar Ouderhuis.

Coupletten die ik zing
Komen op mijzelfen neer
Ik was sinds enige jaren
Niet bij mijn ouders meer
Ik ben hun gaan verlaten
En zocht een nieuw tehuis
Maar waar er een te vinden
Als 't dierbaar Ouderhuis.

Martien Veekens

In de vorige uitgave van *Rosmalla*¹ hebben we aangegeven dat er alle reden is om dit jaar een feestje te vieren vanwege een 700-jarig 'bestaan'. Door enkele inwoners van ons dorp is daarop gereageerd met: "Hoezo 700 jaar? Rosmalen bestond toch al in 815?" Een begrijpelijke constatering, die ons noopt om ook in *Rosmalla* een nadere toelichting te geven.

Uit een aantekening in de *Codex Laureshamensis*² (pagina 20 verso) blijkt dat er tijdens de regeringsperiode van Lodewijk de Vrome (van 814 tot 840 opvolger van Karel de Grote) door een zekere grootgrondbezitter Alfger (mogelijk behorende tot de Frankische rijksadel en/of graaf met allodiale rechten) en, volgens een tweede aantekening, door enkele 'homines franci' (wellicht cijnsbetalende boerensoldaten en/of inheemse adel met andersoortige bezitsrechten) een dertiental schenkingen zijn gedaan aan de abdij Lorsch³ van bezittingen in Taxandria. Daarbij worden als *toponymen* o.a. vermeld: Empel (*Empele*), Engelen (*Angrisa*), Orthen (*Ortinion/Hortina*) en Rosmalen (*Rosmalla*; bij de schenking door Wigbaldus *Rosmella* genoemd)⁴. Het betreft vooral het gebruik van hoeves met akkerland en hooiland en het recht op gebruik van bos (in Rosmalen o.a. voor het weiden van zes varkens). De aantekeningen zijn gemaakt aan het einde van de twaalfde eeuw. Of er daadwerkelijk een oorkonde heeft bestaan betreffende deze schenkingen is onzeker⁵. In de eerste aantekening wordt gesproken over het tweede regeringsjaar van 'Ludowici' (28 januari 815 tot 27 januari 816), waardoor het noemen van het jaar 815 (ondanks zekere onbetrouwbaarheid van de schriftelijke overlevering) gerechtvaardigd lijkt⁶.

¹ Martien Veekens, '700 jaar Rosmalen en Berlicum', in: *Rosmalla* 9-4 (1999), pag. 5 e.v.

² Een twaalfde-eeuwse kloostergeschiedenis van de Benedictijner-abdij Lorsch gecompileerd uit het materiaal van het toenmalige abdij-archief (ed. K. Glöckner, Darmstadt 1929, herdruk 1963). De codex bevindt zich in München (Hauptstaatsarchiv, Mainz Hochstift Literale 19).

³ Lorsch ligt ten oosten van Worms, halverwege Darmstadt en Mannheim. In de vroege Middeleeuwen was het aldaar staande Karolingische rijksklooster een geestelijk en politiek centrum.

⁴ Dr. H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312* ('s-Gravenhage, 1979), pag. 20-21 (vergelijk daarmee de aantekening op pag. 23-24).

⁵ Volgens E.J. Harenberg (*De homines franci uit de Codex Laureshamensis* [Amsterdam, 1984], pag. 44) berust het betrokken gedeelte van de *Codex Laureshamensis* niet rechtstreeks op originele schenkingsoorkonden, maar op een naderhand opgemaakte lijst van schenkingen die de abdij Lorsch in het Nederrijnse ten deel waren gevallen, staat daar op zijn minst nog tussen.

⁶ Hier mogelijk een eerste aanzet om in 2015 samen met Empel, Engelen en Orthen een 1200-jarige naamsvermelding te gaan vieren...!

Wijlen archivaris Jan Mikkers⁷ schrijft: “Daarna duurt het bijna vijfhonderd jaar voordat de naam Rosmalen opnieuw in de archieven opduikt. Op 22 augustus 1300 verkoopt hertog Jan II van Brabant een aantal gemeenschappelijke gronden aan de bewoners: [MV: Camps aanhalend] ‘Jan II, hertog van Brabant, verkoopt gemene gronden gelegen binnen nader omschreven grenzen aan de poorters van ’s-Hertogenbosch en de lieden van Berlicum, Rosmalen, Hintham en andere plaatsen, onder beding van een jaarlijkse erfcijns van 7 pond van dezelfde munt als waarmee andere hertogelijke cijzen worden betaald.’ DEZE UITGIFTE VAN DE “GEMEIJNT” KAN BESCHOUWD WORDEN ALS DE GEBOORTEAKTE VAN ROSMALEN ALS ZELFSTANDIGE GEMEENSCHAP MET EEN EIGEN BESTUUR.”

J.P.A. Coopmans geeft enig inzicht in wat wij ons bij die uitgifte moeten voorstellen⁸. Een complex woeste gronden, die de landsheer tegen betaling van een *voorlief* (eerste betaling) en tegen voldoening van een jaarlijkse cijns aan een dorp in eeuwigdurend gebruik gaf, noemde men *gemeynte*. Sedert de dertiende eeuw werden zulke uitgiften op papier omschreven. Vanaf het einde van de negende tot de twaalfde eeuw bestond er praktisch geen wetgeving. Het recht was bijna geheel ongeschreven gewoonrecht. Vooral na 1200 werden rechten in oorkonden vastgelegd. Dit recht bestond dan veelal nog uit voorrechten. Daarnaast ging men ertoe over op grote schaal nieuwe voorrechten en vrijheden te verlenen. Deze methode van bevoorrechting gebruikten de landsheren met name ten gunste van allerlei nieuwe collectiviteiten. Een centrale plaats onder de hertogelijke ‘regelingen’ werd vervolgens ingenomen door de talloze brieven waarbij gemene gronden werden uitgegeven om het platteland te reglementeren. Hierdoor ontstonden de zogenaamde *gemeynten*. Deze brieven zijn zo belangrijk omdat de landsheren niet alleen in heerlijkheids- en vrijheidsbrieven, maar juist ook in deze charters keurbevoegdheid verleenden. Zodoende konden de lokale gemeenschappen ertoe overgaan - in samenwerking met de hertogelijke vertegenwoordiger - eigen (*wille*)keuren (verordeningen) te maken. Het plattelandsrecht ontwikkelde zich aldus vanuit de eigen gemeenschap in keuren⁹ betreffende de gemeynten.

⁷ Jan Mikkers, *Inventaris van het archief van de gemeente Rosmalen 1811-1932 (1939)* ('s-Hertogenbosch, 1996), pag. 9.

⁸ J.P.A. Coopmans, ‘De Betekenis van de gemeynten voor de dorpswetgeving in de Meierij van ’s-Hertogenbosch (1250-1650)’, in: *Ter recognitie* (Hilversum, 1987), pag. 139-154. De hierna volgende alinea’s zijn veelal woordelijke aanhalingen uit dit zeer lezenswaardige artikel.

⁹ De *plattelandskeuren* zijn naar hun inhoud meer begrijpelijk te typeren met de moderne term *algemene politieverordeningen*.

In vele uitgiftebrieven beperken de bevoegdheden zich aanvankelijk tot het aanstellen van een schutter, die niet toegelaten vee mag schutten en boeten mag innen. De hertog belooft verder zijn bescherming en rechtshulp. In het begin is het een uitzondering als in een uitgiftebrief de bevoegdheden ruim zijn toebedeeld. Zo'n uitzondering vormt de uitgiftebrief van de gemene gronden van 22 augustus 1300 aan o.a. de *lieden van Rosmalen*¹⁰. De begiftigden mogen over hun gronden beschikken als over hun cijnsgoederen. Iedereen zal bijdragen in het voorlijf en de jaarlijkse erfcijs. Zij, die niet betalen, mogen van de gronden geen gebruik maken. Een vreemdeling mag dit evenmin, tenzij hem hiertoe met gemeenschappelijke instemming verlof is verleend. De geburen mogen de gronden verkopen als het nodig is. Verder krijgen deze de bevoegdheid met tussenkomst van de schout *coren* (keuzes) te maken. Komen er vreemde dieren op de gronden, dan mogen de geburen die schutten en de overtreders met tussenkomst van de schout beboeten. De hertogelijke officieren worden verplicht bij schending van de rechten der geburen tussenbeide te komen. Schieten zij hierin te kort, dan zal de hertog zelf optreden. Uitdrukkelijk zegt deze tenslotte toe voor het voorafgaande garant te staan.

Omdat de gemeente (en daarmee samenhangend de gemene wegen, straten en wateren) in een dorpsgemeenschap zo'n centrale plaats innam, is het begrijpelijk dat in de hertogelijke regelingen ten aanzien van de gemene gronden ook andere dorpszaken werden verordend. Keurbevoegdheden die wij bij dorpen kennen, werden door de hertog gegeven in de uitgiftebrieven van gemene gronden. Aldus ontwikkelde de hertogelijke reglementering van gemeenten zich naar een dorpswetgeving, hetgeen ook te Rosmalen gebeurde na de uitgifte van 22 augustus 1300¹¹. Dit feit, dat zich 700 jaar geleden voordeed, willen we met de huidige dorpsgemeenschap in de laatste volle week van oktober 2000 gaan vieren, o.a. met een uitbundig vlagvertoon in rood-wit. Rood en wit zijn immers de kleuren van het Kwartier van Maasland waartoe Rosmalen eens behoorde, de kleuren van het Maaslands vierblad, de kleuren van Mariënwater, de kleuren van ridder Jan van Baexen (Heer tot Rosmalen), de kleuren van het St.-Jorisgilde en de kleuren van de provincie Noord-Brabant waarvan het nieuwe 's-Hertogenbosch met Rosmalen hoofdstad is.

¹⁰ Zie Dr. H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312* ('s-Gravenhage, 1979), pag. 716-719.

¹¹ Tot 1 januari 1996 zou Rosmalen voortaan als een zelfstandig regelende dorpsgemeenschap blijven bestaan.

Marsch en lied van dankbaarheid,

DOOR DE

Harmonie „St: Cecilia” te Rosmalen,

bij gelegenheid van haar éénjarig bestaan,

opgedragen aan hare Beschermvrouwe:

Cecilia Paulina Maria Johanna van de Mortel-de la Court.

Woorden van Rector C. J. Zwijssen.

Muziek van P. v. d. Akker.

1.

Laat schetteren de fanfaren!
Laat dreunen pauk en trom!
Laat daavren blijde zangen!
Treedt aan in dichten drom!
Weerklinke wijd en zijd
Het lied der dankbaarheid. } Bis.

2.

Al zijn onze akkers zandig,
Al is onze arbeid zwaar.
Al geeft hij weinig vruchten,
Wij staan toch altijd klaar:
Voor 't lied der dankbaarheid
U, eedle Vrouw gewijd. } Bis.

3.

Waar zieken zijn en armen,
Daar is uw hulp gereed;
Geen grooter vreugde kent gij
Dan lenigen het leed.
Klink' langs onz' hei zoo wijd
Het lied der dankbaarheid. } Bis.

4.

„Cecilia” mag juichen
Wijl zij tot vrienden heeft,
Al wie op onze velden
Voor kunst en weldoen leeft,
Aan allen zij gewijd
Het lied van dankbaarheid. } Bis.

5.

Laat dan ons danklied schallen!
Langs bosch en veld en hei!
Het draag de bée ten Hemel:
Sta, die ons weldoen, bij.
Dat klink' ten allen tijd
Het lied der dankbaarheid. } Bis.

Kwartierstaten van bekende Rosmalenaren

Martien Veekens

Zoals tijdens de bijeenkomst van bestuur en werkgroepen van de Heemkundekring Rosmalen op 5 november 1999 meegedeeld, zal de middenpagina van de *Rosmalla* (voorlopig) door de WOGH worden gebruikt voor de presentatie van kwartierstaten van bekende 'echte' Rosmalenaren.

In de genealogie is het woord *stamboom* een veel omvattend begrip. De primaire genealogische gegevens (namen, plaatsen en data) kunnen immers vorm worden gegeven met een stamreeks, een kwartierstaat, een genealogie en/of een parenteel.

- Een *stamreeks* is een in generaties gerangschikte opgave van iemands wettige voorouders in rechte mannelijke lijn. Voor zeer velen betekent dat het antwoord op de vraag "Hoe kan ik zo ver mogelijk met mijn achternaam terug in de tijd?"
- Een *kwartierstaat* is een in generaties gerangschikte opgave van de wettige voorouders van een bepaalde persoon. Hierbij zijn de achternamen van de mannen en vrouwen en daarmee dus alle voorvaders en voormoeders van gelijke waarde.
- Een *genealogie* is een in generaties gerangschikte opgave van personen die in wettige mannelijke lijn afstammen van een bepaalde mannelijke persoon. Deze vorm van onderzoek naar gelijke naamdragers wordt door zeer velen beoefend en dikwijls ook in boekvorm uitgegeven.
- Een *parenteel* is een in generaties gerangschikte opgave van de wettige afstammelingen van een bepaald ouderpaar, zowel in mannelijke als in vrouwelijke lijn. Tijdens de vorig jaar gehouden jubileumtentoonstelling werd zo'n parenteel van Cornelis van Gerwen en Maria van Venrooij nog getoond bij het onderwerp *Vele Rosmalensen stammen af van Karel de Grote*.

Rien van Grunsven als voorbeeld voor een stamreeks

- I. Martinus Johannes van Grunsven
* Rosmalen, 3 december 1943, zoon van
- II. Christianus van Grunsven (gehuwd met Catharina Versteijnen)
* Nuland, 8 februari 1909, zoon van
- III. Marinus van Grunsven (gehuwd met Hendrika van Schijndel)
* Heesch, 21 maart 1882, zoon van
- IV. Nicolaas van Grunsven (gehuwd met Maria van de Ven)
* Heesch, 22 januari 1829, zoon van
- V. Joannes van Grunsven (gehuwd met Adriana van de Akker)
* Heesch, 12 september 1784, zoon van

Joannes van Grunsven * Heesch 12-9-1784 zoon van	Adriana van den Akker * Heesch 23-6-1791 dochter van	Joannes van de Ven * Heesch 11-9-1787 zoon van	Arnolda de Kreij * Geffen 9-7-1802 dochter van	Joannis van Schijndel * Nuland 29-8-1792 zoon van	Theodora Maas * Nuland 28-9-1802 dochter van	Henricus van Nuland * Nuland 13-2-1790 zoon van	Petronilla Flammans * Nuland 12-6-1804 dochter van
Antonius van Grunsven en Joanna Petri Broecksteegs	Antonius van den Akker en Maria Judoci Ruijs	Henricus van de Ven en Adriana Bunthof	Joannis de Kreij en Maria van den Heuvel	Joannis Gerardi van Scheijndel en Dorothea Leonardi Dri(e)ssen	Petrus Maas en Alegonda Petri Boerdonck	Emericus Henrici van Nulant en Henrica Judoci Ruijs(t)	Henricus Vlamans en Nicola van Dinter
x Heesch	29-5-1813	x Heesch	7-5-1829	x Nuland	4-9-1825	x Nuland	11-11-184
8. Nicolaas van Grunsven * Heesch 22 januari 1829 + Heesch 24 april 1894		9. Maria van de Ven * Heesch 25 maart 1839 + Heesch 5 oktober 1887		10. Petrus van Schijndel * Nuland 31 juli 1837		11. Justina van Nuland * Nuland 7 mei 1849	
x Heesch		23 mei 1863		x Nuland		8 mei 1876	
4. Marinus van Grunsven * Heesch , 21 maart 1882				5. Hendrika van Schijndel * Nuland , 10 maart 1880			
2. Christianus van Grunsven * Nuland , 8 februari 1909							
x Rosmale							
1. Martinus Johannes van Grunsve loco-burgemeester lid van de Heemk							

Henricus Versteijnen * Best 24-9-1779 zoon van	Joanna van Gerven * Berticum 1-7-1795 dochter van	Joannes van Wanrooij * Berticum 9-3-1801 zoon van	Geertrudis van Lith *Rosmalen 3-9-1799 dochter van	Judocus van Nuland * Nuland 13-1-1796 zoon van	Henrica Verhoeven * Berticum 29-9-1800 dochter van	Lambertus van Liefvoort *Rosmalen 20-3-1805 zoon van	Catrina van den Broek *Berticum 1-11-1811 dochter van
Cornelus Versteijnen en Maria Anna Josephi van Mierlo	Adrianus Petri van Gerven en Catharina Joannis Verhoeven	Leonardus van Wanroij en Adriana Joannis van Heirtum	Henricus van Lith en Johanna Maria Gordiani van Uden	Emericus Henrici van Nuland en Henrica Judoci Ruijs(t)	Wilhelmus Nicolai Verhoeven en Lamberdina Henrici Verhagen	Petrus van de Liefvoort en Catharina Hanegraaf	Hendrik van den Broek(t) en Maria Pennings
x Berticum	31-7-1823	x Berticum	16-5-1829	x		xRosmalen	19-2-1843
12. Adrianus Versteijnen * Berticum 29 april 1827		13. Adriana van Wanrooij * Rosmalen 25 juni 1834		14. Adrianus van Nuland * Rosmalen 18 december 1833		15. Hendrika van de Liefvoort * Rosmalen 25 oktober 1846	
x Rosmalen		8 mei 1863		x Rosmalen		17 mei 1867	
6. Johannes Versteijnen * Rosmalen , 4 januari 1872				7. Catharina van Nuland * Rosmalen , 18 december 1874			
x Rosmalen				6 mei 1897			
3. Catharina Versteijnen * Rosmalen , 26 februari 1914 13 november 1941 * Rosmalen , 3 december 1943 n 's-Hertogenbosch dekring Rosmalen							
MV/WOGH – APRIL 2000							

- VI. Antonius Remigius van Grunsven (gehuwd met Joanna Broecksteegh)
* Heesch, 10 april 1740, zoon van
- VII. Remigius Jacobs van Grinsven (gehuwd met Joanna Antonius Verstegen)
* Heesch, 30 december 1706, zoon van
- VIII. Jacobus Remmits van Grunsven (gehuwd met Maria Gijsberts van Hoek)
* Geffen, circa 1670, zoon van
- IX. Rumoldus Jacobs van Grunsven (gehuwd met Handerske Jan Herberts)
* Geffen, circa 1635, zoon van
- X. Jacob Rembouts van Grinsven (gehuwd met Aldegondis Petrus Lenaerts)
* Geffen, circa 1600, zoon van
- XI. Rembout Jacob van Griensven (gehuwd met Heijlken Aert Dirx)
* Geffen, circa 1560, zoon van
- XII. Jacob Peter Eijmberts van Griensven (gehuwd met Heilwich Aert Rembout
Kepkens), schout te Geffen
* Geffen?, circa 1520, zoon van
- XIII. Peter Engberts van Grinsven (gehuwd met Hillegont Jacobs Laureijns
Houthuijzen), tiendpachter in Geffen, kapelmeester in 1516
* Geffen?, circa 1470, zoon van
- XIV. Eijmbert Heijmerix van Griensvenne (gehuwd met Elisabeth Henrik Emonts
van Rode)
* Den Dungen, circa 1425, zoon van
- XV. Henrik Engbert Peters (* Den Dungen, circa 1390), gehuwd met
Heilwich Jan Rutgers van Griensvenne, van wie de kinderen haar naam
overnemen als familienaam

Rien van Grunsven als eerste voorbeeld voor een kwartierstaat

Op de middenpagina's van deze *Rosmalla* staat de eerste kwartierstaat van een bekende 'echte' Rosmalenaar. Dit keer van de loco-burgemeester van 's-Hertogenbosch, die tevens een trouw lid is van de Heemkundekring Rosmalen.

Weergegeven zijn de namen van de 2 ouders, 4 grootouders, 8 overgrootouders, 16 betovergrootouders en de 32 oud-ouders. Tot en met de betovergrootouders zijn zowel de geboorteplaats als de geboortedatum opgenomen (voor 1 januari 1811 is dat de doopdatum). Van hen worden (op twee paren na) daarnaast nog de datum en plaats van huwelijk vermeld. De data van overlijden, alsmede het hoofdberoep worden (door tijdnoed) in deze kwartierstaat niet vermeld, hetgeen overigens wel gebruikelijk is. Een volgende keer zal dit goed gemaakt kunnen worden, omdat de *Werkgroep Ondersteuning Genealogie en Heraldiek* dan hopelijk uit meer leden zal bestaan, die bereid zijn deze tijdrovende hobby uit te oefenen.

Nogmaals de kerststal, een rectificatie

Harry Coppens

Op 2 februari 2000 heeft Jan Hoofs, namens de Stichting Gedachteniskapel, contact met mij opgenomen betreffende het artikel 'Kerststal' in de vorige *Rosmalla* (jaargang 9, nummer 4). Voor de plaatsing van dit artikel met logo, gedichten, tekeningen en bijbehorende teksten, had ik toestemming moeten vragen aan de Stichting. Ik heb hiervoor mijn excuses aangeboden en wil bij dezen tevens voldoen aan zijn verzoek om namens de Heemkundekring een rectificatie te plaatsen in de *Rosmalla*.

Ik stel hiermede vast dat de Stichting Gedachteniskapel eigenaar is en blijft van logo, gedichten, tekeningen en teksten. En de kerststalcommissie, die van plan is het komend jaar de gedichten nogmaals in een oplage van een- à tweeduizend boekjes af te drukken, kan er verzekerd van zijn dat de Heemkundekring door het plaatsen van het genoemde artikel in de vorige *Rosmalla*, geenszins de bedoeling heeft gehad en evenmin van plan is, wanneer dan ook, het alleenrecht van plaatsing op te eisen. Wat mij zelf betreft, kan ik alleen maar zeggen in dezen nalatig te zijn geweest. Met dit artikel beoogde ik enkel de Kerststal nog eens extra te promoten. Ik weet ook zeker dat de Heemkundekring, ook zonder deze rectificatie, geen enkele poging ondernomen zou hebben en ook niet zal ondernemen om het alleenrecht van plaatsing op te eisen.

Diny Pennings, alias *Diny van Stien van 't Boerke*: Rusmollese van 't joar 1999

Henk de Werd

De Heemkundekring Rosmalen houdt zich met veel zaken betreffende Rosmalen bezig. Daarvoor zijn diverse werkgroepen in het leven geroepen, die uitstekend werk verrichten. We kunnen over de resultaten van hun doen en laten regelmatig lezen in ons periodiek *Rosmalla*. Ook op tentoonstellingen, die met grote regelmaat worden opgezet, timmeren zij aan de weg. Het benoemen van de Rosmalenaar van het jaar is een van die activiteiten, waarmee de Heemkundekring ons dorp Rosmalen op een perfecte manier weet te promoten.

Op zaterdag 22 januari ging het bestuur, vergezeld van de werkgroep, naar Diny Pennings in de Tuinstraat om haar van de uitverkiezing op de hoogte te brengen,

De Heemkundekring van Rusmolle

benuumt

Diny Pennings

tot

***Rusmollese
vant joar 1999***

*de veurzuster
van de Heemkundekring*

Namens de werkgroep

Th. Derhaag-Doomernik

Driek van Grette

haar te huldigen, te feliciteren en te verrassen met enkele Rosmalense cadeautjes. Het was fijn dat ook de pers zo goed vertegenwoordigd was.

Onze voorzitter, Mevr. Th. Derhaag-Doomernik, opende met een leuk heemkundig praatje deze ceremonie. Wie de Rosmalenaar van het jaar zou worden, liet zij nog even in het onzekere. De uitverkorene snapte niets van deze drukte. Even dacht zij dat de SJV, waarvoor zij zo ontzettend veel goed werk verricht heeft, achter het gebeuren stak. De SJV was inderdaad ook in groten getale aanwezig.

Namens de werkgroep onthulde Henk de Werd, in zijn hoedanigheid van Driek van Grette, het geheim. Het behoeft geen betoog dat Diny Pennings van verbazing bijna van haar stoel viel. Het waarom van haar uitverkiezing werd uitgelegd door Driek van Grette en hij deed dat uiteraard in ons Rosmalens plat, ons dialect, waar we als heemkundekring vanzelfsprekend ook zuinig op moeten zijn:

22-1-2000: Driek van Grette kwam *mi de krommen èrm*. Een fraaie oorkonde, een Rosmalens Wiel en het boekje *En we blève Rusmollese* werden door hem aangeboden. Links enkele leden van de werkgroep: Martha van Rosmalen, Toos v.d. Els, Joa van Nuland en, nog net zichtbaar, An v.d. Donk. Foto coll. Heemkundekring Rosmalen.

“Vur Rusmollese minse die durre kop bove ’t mèjvèld durve ùit te steke, hi de Heemkundekring Rusmolle ’n onderskèijing kloar ligge: Rusmollese van ’t joar. ’t Is ’n arighèd um te zien hoe dè de werkgroep die doar over gu d’r elk joar wir ùit wit te komme, ok al moet ’r oit unne flinke boom vur opgezet worre. Dees joar laag ’t heel mèkkelijk. Binne de kortste kirres viel de naam van de Diny Pennings, die wellie in Rusmolle veul beter kenne es Diny van Stien van ’t Boerke. Ammel

ware ze 't 'r over ins dè zè de Rusmollese van 't joar 1999 moes wörre. Goed, en dan gu de meule oan 't drèije, zodèt't glijk v'r'lupt zo es wellie van de Heemkundekring van Rusmolle vène dèt moet verlope.

Diny Pennings, Diny van Stien van 't Boerke... Ze wier es 'n èchte Rusmollese op de wirreld gezet es 'n durske van Dorus Beekmans en Stien v.d. Berg, Stien van Driek van 't Boerke dus. Mi durre vèijve ware en ze moese al heel jong op èige been stoan umdè Dorus en Stien veul te jong sturve: Dorus in 1955 op 43-jurrige leefted en Stien in 1965, nog mar 54 joar oud. 't Moes nie kunne! Ik noem ze alle vèf mi naam, ok al weet ik dè dè vur Diny's heel emotioneel kan zen. Hullie Riek, kort noa de ùitverkiezing van Diny's gesturve, hullie Sjan, hullie José, hullieje Frans en Diny zèlf n'tuurlijk. Op dezen dag heure ze d'rbè en gleuf mar dè Dorus en Stien en Sjan en José van hierbove mee genote hen op dieje 22ste januari. Riek hi hullie intussetèd n'tuurlijk ok van alle kante bè geproat.

Diny van Stien van 't Boerke. Ik zie ze nog in ons Durpstroat, woar hullie unne gruuntewinkel han op de ploats woar vruuger M'rienus van de Wijst zaat. Tegewoordig zit Annie Klerks doar vort. Es ik ullie zeg, dè Diny in d'r doen en loate krek Stien van 't Boerke is, dan hoef ik de Rusmollese minse nie uit te legge, wie de eer van Rusmollese van 't joar te burt gevalle is. Diny is alt mi minse bezig geweest. Ze waar doar geknipt vur. Dè ha ze in d'r vingers. Ze werkte es v'rpleegkundige bè gistelijk gehandicate kènder in Eersel en op d'n Binckhof en ok es kroamverpleegster hi ze veul goei wèrk gedoan. In 1965 kwaamp Diny in Waalwijk terèchte, woar ze es teamleidster gong werke op de sociale werkploats doar. Dè umgoan mi minse, die hulp nodig han, kwaamp Diny's goed van paas, toen d'r èige kender, hullie Christian en hulliejen Barend vort groot zat waare en ze iets bauteshaus woa goan doen. Ze begos bè d'n SJV, woar hulliejen Barend op de timmerclub zaat. Ze vuulde d'r èige doar thaus en ze wier gevraagd es sikkretarèsse ok nog ok nog ook. Eigelijk zaag ze dè nie zo zitte, mar zeg mar 's nee es ge wit dè vur dees sort vrèijwilligerswèrk host gin minse te vène zen. 'Vur ifkes dan', zin ze nog, mar we wete ammel woar 't toe gelèijd hi. Diny wier 't gezicht van de SJV, gong d'r vur d'n boer op en wies veul te berèijke. Vur 't nèj clubgebouw liep ze d'r been onder d'r kont uit van d'n innen oannimmer noar d'n andere. Ze krieg doar van Rien Timmers zèlfs d'n zilveren truifeld'r vur. Of waar 't de zilvere kreuwage? Sponsors vur d'n SJV wies ze steeds te strikke. 'Vur wè hurt wè', waar d'r leus. 'Dè doe ik wel', zin ze steejvaast en ze regelde en regelde en wies van oanvatte. Disco, jeugd-kamp, bingo, olieballen bakken, te veul um ammel op te nuume. Mar... ze blief bè dè alles toch 't liefste achter de skerme. De Super van Rusmolle ha dè in de goater en toen die de SJV bè hullie twentig joarig bestoan unne cheque woa oanbieje vur de komst van 30 Poolse kènder, wier Diny noar vurre geroepe. Ze kreg d'r nou nog bùikpen af, dè ze toen mi 'n poar sloffe oan stoan.

Diny vur de SJV, Diny vur de VOGG, de v'reniging van ouwluij van gistelijk gehandicate kènder, Diny vur de veteroanclub van Pennings Bouw, Diny es zwemster 55-plus. Es we dees ammel op 'n rèijke zette, dan meuge wellie d'r trots op zen, dè wellie dè soort minse nog in Rusmolle hebbe. De Heemkundekring van Rus-

22-1-2000: De voorzitter van onze Heemkundekring, Mevr. Dorry Derhaag-Doomernik, feliciteert de uitverkorene Diny Pennings namens het bestuur en de leden van onze Heemkundekring. Zij liet haar gelukwensen vergezeld gaan van een schitterend boeket bloemen. In het midden echtgenoot Adri Pennings. Op de achtergrond Frank Voss, voorzitter van SJV. Foto coll. Heemkundekring Rosmalen.

molle benuumt Diny's dan ok heel terèchte tot Rusmollese van 't joar 1999. Diny, p'rficiat en wellie hope, dè gè vur Rusmolle en vur oew haushouwe n'tuurlijk nog lang bewoerd meut blève."

Driek van Grette, die, zoals hij zei, "mi de krommen èrm kwaam", bood vervolgens een Rosmalens wiel van bakker van Zuijlen en het Rosmalen-boekje *En we blève Rusmollese* aan, wat, vertaald in het Nederlands, volgens de spreker betekent: "En we worden nooit Bosschenaren." Als herinnering was er een fraaie oorkonde met ons Rosmalens vierblad. Arie v.d. Ven maakte een mooie fotoreportage, die nadien eveneens als herinnering werd aangeboden.

De voorzitter van onze Heemkundekring, Mevr. Derhaag, besloot deze heemkundemiddag met het aanbieden van een prachtig boeket bloemen voor de uitverkorene. Bloemen en felicitaties waren er ook van Frank Voss, voorzitter van de SJV, die niet onder stoelen of banken stak, dat de SJV met deze uitverkiezing bijzonder vereerd was. Uiteraard werd er nog even gezellig nagebabbeld onder het genot van een drankje en een hapje. Ros-Kabelkrant zorgde diezelfde dag nog voor een schitterende publicatie en ook *De Molen*, het *Brabants Dagblad*, het *Rosmalens Nieuwsblad* en *Boschtion TV* besteedden de nodige aandacht aan deze uitverkiezing. Een uitstekende promotie van Rosmalen en van onze Heemkundekring.

De commissaris vertelt over Rosmalen

Martien Veekens

In de jongste uitgave van het prachtige tijdschrift Bossche Bladen (jrg. 2, nr. 1) blijkt op de pagina's 12 en 29 ook enige aandacht aan onze Heemkundekring te worden besteed. In datzelfde blad wordt op pagina 14 tevens melding gemaakt van de artikelenreeks die de heer Bert Meijs gedurende de jaren 1998 en 1999 in het tijdschrift Met Gansen Trou heeft doen opnemen. Onder de kop 'De commissaris vertelt' schrijft hij de persoonlijke verslagen over van bezoeken die Baron van Voorst tot Voorst als Commissaris van de Koningin brengt aan Brabantse gemeenten gedurende de periode 1896-1925. In dit Archief van de Commissaris in Noord-Brabant (RANB toeg.nr. 130.01, inventarisreeks 49) is ook van de bezoeken aan Rosmalen verslag gedaan. Evenals mijn collega in het rijksarchief dat heeft gedaan voor de plaatsen die het zespakig rad van Heusden tot symbool hebben (!), wil ook ik graag in de publiciteit brengen wat Baron van Voorst tot Voorst over Rosmalen heeft opgeschreven.

Rosmalen

Den 18^{den} Augustus 1898 bezocht ik deze gemeente; ik reed van 's Bosch over Hintham naar Rosmalen; van daar terug en langs den harden weg naar Geffen. Vervolgens nam ik aan het station Nuland-Geffen den trein naar Arnhem.

Aan de grens tusschen den Bosch en Rosmalen vond ik een eerewacht; de commandant eindigde met een "Domine, salven fac regem nostrum"! Even voor de kom van Hintham kwam het hoofd der school mij met de schoolkinderen (er is te Hintham geen liefdehuis) tegemoet; hij hield een speech en liet de kinderen zingen; vervolgens werden zij opgesteld voor het rijtuig en vormden zij een stoet tot aan de school, alwaar zij mij nog een liedje toezongen.

Even voor de kom van Rosmalen kwam mij de harmonie tegemoet; deze voegde zich met tal van gezelschappen voor mijn rijtuig, en zoo kwamen we aan het gemeentehuis te Rosmalen, alwaar B. en W. mij opwachtten, aan het sierlijk met groen, bloemen en vlaggen versierde Raadhuis.

Op mijne audientie verscheen pastoor Fritzen met diens kapelaan; ik hoorde van hen geen nieuws. Daarna verschenen Dr Pompe, directeur van Coudewater met den Heer Plet, arts aldaar. Vervolgens Jh^r M.A. Snoeck uit Hintham. Daarna de hoofden der drie openbare scholen, nl. van de school aan de Kruisstraat, van die in de kom, en van die te Hintham.

En ten slotte de leden van de gemeenteraad; ik liet hen binnenkomen tegelijk met B. en W. We praatten over alles en nog wat; mijn totaalindruk omtrent het gemeentebestuur van Rosmalen is beslist gunstig. Er dreigt zich echter eene groote

moeilijkheid voor te doen; de ontvanger van Rosmalen is aan het malen geraakt; hij heeft tegen 1 September eervol ontslag gevraagd en gekregen. - Nu wil de gemeentesecretaris Wolters gaarne ontvanger worden, terwijl de burgemeester hem niet hebben wil. - De burgemeester ijvert voor van Beek, den commandant van de eerewacht, een jonge man, die op het seminarie is geweest, maar ten slotte geen roeping had om priester te worden; deze is echter eerst 21 ½ jaar; nu zou de burgemeester eene tijdelijke benoeming willen voor 1 ½ jaar, om van Beek gelegenheid te geven om mede te concurreeren!

Bij mijn vertrek uit Rosmalen deed de harmonie mij uitgeleide tot aan den straatweg 's Bosch-Grave. - De burgemeester reed mij in zijn eigen rijtuig vooruit naar Nuland, omdat hij, als burgemeester van die gemeente, mij daar weer moest ontvangen.

Burgemeester Nieuwenhuijzen is tevens candidaat notaris; hij schijnt er over te denken om nog eens bij eene notarieele vacature te solliciteeren; ik heb hem dat sterk ontraden; zijne positie als burgemeester van Rosmalen en Nuland is, nu hij in die beide gemeenten zeer gezien is, veel mooier dan die van notaris ooit zijn kan.

Administratie van den ontvanger. Onder de ontvangsten was verzuimd op te nemen de pensioensbijdragen van de onderwijzers over het eerste halfjaar van 1898. Vergunningsrecht, op 3 Mei geboekt, heette reeds op 30 April ontvangen te zijn.

Administratie van den secretaris. Er is geen register van beslissingen van B. en W. volgens de hinderwet. De witte vakken in de akten van den burgerlijke stand waren niet aangevuld. Duplicaten werden teruggezonden als berichten van vestiging.

Bij schrijven dd. 10 Februari 1902 A nr 1789 1ste Afdeling 1ste bureau, onderwerp jacht heb ik den burgemeester van Rosmalen een zeer strengen brief geschreven, omdat hij mij willens en wetens verkeerd had ingelicht omtrent Kouwenberg, die eene vergunning had aangevraagd om schadelijk gedierte te schieten.

Den 21 Juni 1902 kwam ik weer in de gemeente; ik reed van den Bosch naar Gefen, en bezocht op mijn terugweg Rosmalen.

De burgemeester deelde mij mede, dat de 1ste en 2de klassepatienten van Coudewater worden aangeslagen in den hoofdel. Omslag; ze worden aangeslagen naar een inkomen, gelijk aan de voor hen betaald wordende verpleegkosten. De 1ste geneesheer-directeur heeft oorspronkelijk aan het gemeentebestuur eene lijst van de patienten verstrekt; die lijst wordt door hem jaarlijks bijgewerkt en herzien; hij zorgt ook voor het betalen van den aanslag; die gaat door zijne handen. Daar zijn op het oogenblik 23 1ste klasse en 75 2de klassepatienten.

Er komen in Rosmalen slechts zeer enkele "gedwongen" huwelijken voor; niet meer dan 2%; een enkele onwettige geboorte, ± 1%.

Veel menschen moeten buiten de gemeente gaan, om werk te zoeken; vooreerst

een 40 tal polderwerkers, die om en bij de prise d'eau van de Bossche waterleiding wonen: gewillige, goed gearde, brave menschen. Een 30 tal zal in Duitschland werken; een 40 tal gaat in Holland gras en later den oogst maaien; een 50 tal werkt te 's-Bosch en gaat dagelijks heen en weer; terwijl bovendien een 20 meisjes van 20 jarigen leeftijd dagelijks in voorjaar en zomer te 's Bosch komt, om in de tuinen van de hoveniers te wieden enz. - Die meisjes gaan steeds allen te samen: ze gaan een uur later van huis dan de mannen, en komen een uur vroeger terug. - Dank de bepalingen der A.V. volgens welke niet langer dan 11 uur daags mag gewerkt worden, behoeven de polderwerkers nu 's ochtends niet voor 6 uur op hun werk te zijn, en hebben ze dus behoorlijke nachtrust; vroeger moesten ze om 5, soms zelfs om 4 uur beginnen, en hadden dan al 1½ à 2 uur geloopt om op hun werk te komen!

De leden van den gemeenteraad wonen goed over de geheele gemeente verdeeld: 2 in Hintham, 2 in de kom, 2 te Molenhoek, 1 te Kruisstraat, 1 te Heeseind, 1 te Kattenbosch en 1 te Bruggen.

Commissie voor schoolverzuim heeft het niet druk; processenverbaal wegens overtreding der leerplichtwet behoeften niet opgemaakt te worden.

Gemeente heeft nogal eigendommen: weiland (30 H.A.) te Sprokkelbosch en Kattenbosch; heide en bosch te Vinkel (50 H.A.). Op 5 H.A. na is Vinkel nu helemaal ontgonnen en tot mastbosch aangelegd. Het dennenhout groeit goed, eigenlijk te goed: er zit niet voldoende hars in, het breekt licht, en is daarom voor heining enz. niet veel waard.

De gemeente heeft ook den kerktoren in eigendom; voor het onderhoud kreeg de gemeente in der tijd eene inschrijving grootboek ad f 3000; later (tijdens Nieuwenhuyzen reeds burgemeester was) verkocht gemeente de inschrijving, om uit de opbrengsten de aanlegkosten van een weg te bestrijden.

In 1901 groote sterfte onder kinderen, een gevolg van mazelen; er stierven er 48. Dr Heijmans is benoemd tot gemeente doctor en krijgt daarvoor f 1000; moet zelf medicamenten bij leveren.

Gemeente geeft aan armbestuur eene subsidie van f 650; armbestuur komt tegenwoordig te kort: gemeente zal subsidie moeten verhoogen.

Op den Eikenburg woonden eertijds Mijnh. en Mevr. van Meeuwen; na den dood van Mijnh. ging Mevrouw in het buitenland wonen: ze overleed in Aken. Voor omstreeks 30 jaren gaf ze geld, om een gesticht te bouwen voor 6 arme mannen en 6 arme vrouwen. - Later stemde ze er in toe, dat aan het gesticht eene bijzondere school voor meisjes verbonden werd. - Dit liefdehuis draagt nu nog den naam van "v. Meeuwen's gesticht". - Eikenburg kwam na het overlijden van Mevrouw v. Meeuwen in handen van de familie Suys; voor enkele jaren kwam het weer onder den hamer, en werd het gekocht door den oud-onderwijzer Coenen uit Zeeland.

Wordt vervolgd

Jan Geerts

Van Johan Geerts, zoals hij zelf heeft ondertekend, ontving ik wat losse vertelselkes uit zijn jeugdijaren. We weten van hem dat hij zich o.a. vele jaren heeft ingezet voor de jeugd van O.I.C. als hoofdleder, elftalleder en scheidsrechter. En ook heeft hij menig jaar, vanaf het prille begin, een grote rol gespeeld bij de Rosmalense Revue en was tot voor kort regisseur bij een toneelgezelschap in Berlicum, dat noodgedwongen moest stoppen door gebrek aan spelers. Momenteel is hij nog werkzaam bij het R.A.T. (Rosmalens Amateur Toneel). Hij schrijft zijn belevenissen in 't Rosmolles, dat hij aardig onder de knie heeft, en ik geef het letterlijk weer, zoals hij heeft gemeend het op papier te moeten zetten.

(Harry Coppens)

D'n aauwe Burger

Hierin reageert hij op op wat in de vorige Rosmalla, onder 'Rosmalen in oude tijden', over Jhr. Von Heyden vermeld stond. Verder gaat hij in op de sportprestaties van deze bekende burgemeester.

Jonkheer von Heyden voetbalde ongeveer 15 jaar bij *Quick Nijmegen*. Hij bezette daar de linksbuitenplaats en stond bekend als oersnel. Hij speelde zes keer in het Oost-Nederlands Elftal in de periode 1912 en 1922. Hij speelde één keer als linksbuiten in het Nederlands Elftal en wel in 1920 tegen Spanje met als uitslag 3-1 voor Spanje, in het kader van de Olympische Spelen, op 5 september in Antwerpen. Hij stond meerdere malen reserve. De ene keer dat hij opgesteld stond, verving hij de toen bekende De Natris. Ook als worstelaar was hij een geducht tegenstander en hij werd zelfs één keer Nederlands kampioen.

't Waar end 1943

- *Ik zaat lekker wèirum vur de kachel en eigeluk waar ik ons mam 'n bietje aon ut utdaage. Wè waar nouw ut geval. Op diej kachel stond un penneke wotter te kooke mi un fiep ur in vur ut mellukfleske vur ons Riet, dè toen nog mar 'n mokkalteje waar van zowè 'n hallef jaor. En hoe 't gebeurde weet ik ok niej mer precies. Mar inins kwaam er inne petoffel naor munne kop gevlooge. Ik doek naor umblig en ja-wel midde in de roos. Penneke weg, fiep weg en Johan ok weg naor boove mi un pak slaag (toen moege de aauwers nog slaon) en blouw bille en gin eete. Ut waar mar goed dè Em Creij ok fiepe verkocht, anders had mèdje gin drinke gehad.*
- *Es welliej zinne dè we ons eete niej luste, dan zin onze vodder, Jos Geerts dus, altèd: "Eete, ik zeg eete en es ut oew neusgaote utkumt, dan zie 'k degget niet lust." En ons moeder, Jaontje dus, zin altèd: "Lekker is mar inne vinger lang, en dè kuukske wurt niej mèr gebakke, want dè wefke is dood en dus eete mar wè de pot skaft."*

- *Vruuger, in d'n tèt dè dun aauwe pliesieman dun Elst ut hier vur ut zegge ha, en welliej nog mar van die snotneuze van 'n jaor of dertien waare, en nog niej moege rooke en zeker niej in ut openbaar, stonde we toch ergus stiekem te paffe (nouw noeme ze dè bloowe) en zaage we inins dun Elst aonkomme, diej allang gezien ha wè er gaonde waar. Welliej vlug mi ons haand in ons tesse. En wè duuttiej diejen Elst? Hij stapt stapt mooi bè ons af en zi niks. Ge begrèpt wel dè ut behoorluk wèirum wier in ons tesse en aon ons haand tot dè ge ut niej mer haauwe kost en toen zin dieje verekkenisse Elst: "Wor ut wèirum, jungskes?"*

Broer van tante Drika en Johan van tante Jaontje

Vruuger haolde wellie ok wellus kattekaod ut. Ja, niej zo es teegesworrig. Belleke trekke b.v. aon diej mooi koopere knoppe, en dan hadde wellus kans dè ge mi de knop in oew haand blijft staon en vur degge ut besefte wè ge gedaon had, hadde un skup onder oew kont of un klap te pakke. Of rutje tikke of dun deurklink mi vet insmeere en dan op de deur bonse. Mar ok onder de kroesels bè Mien van Beek, of onder de k'staane (kastanjes) bè Bernard Lutkie, die mi zun zuster in un groote villa woonde, waar nouw de Kentering sti. Dè hiette toen "De Vierinstins" en zun zuster, die bè Biskop Diepen in dun Bosch op ut kantoor werkte, noemde welliej altèd Juffrouw. Die k'staane konde niej plukke en durrum gooide welliej mi klippelkes in die beum en zo viele die k'staane naor beneeje. Mar op unne keer liep ut lelluk ut de haand. Iemes gooide un klippelke umhog en dè ging un bietje ut de richting en pliesieman Rood, die daor net heene fietste, krieg dè klippelke net op zun pet. Hij kwaam ons aachternao en welliej vloegen es unne biejezwèirum ut mekaare. Hij kon ons wel niej krège mar hij hatter wel un paor bekende bè gezien. En un tedje laoter kwaame er twi pliesies op skool, hij ha versterking mee gebrocht en wel de schrik van ut durrep, dun Koning. Ze han veul naame op un papierke staon en diej moesse allemaol in ut spreekkamertje komme en esse kwaame kriege ze van de Koning un skup onder dur kont. Nouw zaate er in die deur van die klèin rutjes en nouw weet ik niej net meer wie 't waar, mar ik docht Tieneke Boon en mee dettiej naor binne ging, trok hij de deur dicht en ging dieje grote voet van dieje Konin,g, maot 48, deur diej rutjes en neem mar van men aon detter toen krulde. Welliej lieke wel boeve zo es hulliej toen tekeer ginge. En op 't end van 't liedje moesse we op 10 januari 1943 allemaol vur de kinderrechtter komme. Mar Haske van Balkum, de vodder van broere, en men vodder, Jos Geerts, zinne dè ze aon dieje flauwe kul niej mee dinne.

Mar dè hadde gedocht. We kriege bericht dè op 20 februari twi politieminse ons op skool zo'n komme haole. Mar daor staake Jos en Haske un stukske vur en mi ons achter op de fiets ginge we naor 't gerecht. Bibber de bibber de bibber. Ons vodders moege niej veul zegge en welliej hellemaol niks. Um un lang verhaal kort te maken, op ut end van 't liedje, of miskien beeter gezeed van 't spulleke, vroeg dieje mins hellemaol in 't zwart en un slabbertje aon vur 't zeevere denk ik, of welliej nog iets te zegge han. Broer trok zun strante skoen aon en hij zin hil netjes: "Meneer de rechtter, ik heb gin klippelkes gegooïd, maar ik ben bij Johan van tante Jaantje gaan staan en ik heb

*ze eerlijk waar geplokke.” En welliej kriege zowaar un straf van drie maond vurwaar-
luk en moege in diejen ted niej onder de k'staane gaon. Ik zin teege broer van tante
Drieka: “Wè is dè unne stomme mins dieje rechter. Hij gif ons drie maonde verwaar-
luk in februari en de k'staane zen pas rijp in oktober. Dè 's zeker unne Bossener en
gin verstand van 't platteland.*

Van klooster tot psychiatrisch ziekenhuis 31

J.C.M. Poelman

Ondertusschen heeft de E.W. Vrouw haeren gewoonlijken moet ende stantvast-
gheheit hernemende eenen timmerman doen coomen, en corts daernaer eenen
metselaer en glaasmaecker en heeft alsoo het noodighste doen repareren en derwijl
haer E.W. altijd sonderlinghe was besorcht geweest voor den Goddelijke dienst,
heeft eener Muer doen uijtbreecken en van 2 kleyne camerstes eenen maecken en
aldaer eenen autaar stellen wesende dit de bequamste plaetse van het huys.

Naer eenighe daegen is de E.W. Vrouw wederom naer Couwater gevaeren om ee-
nighe nootsaeckelijcke dinghen te haelen. Het is oock te noteeren dat in alle dese
grootte troubelen den Heer 2 persoonen verweckte die met groote ijver soliriteer-
den waer van de eerste genoemt Anna van den Bichelaer op den feestdagh van ons
H.M. Birgitta te Coudewater het habijt in stilte heeft ontfangen, sijnde in het selve
clooster noch in het heymelijcke eenen Pater met drij religieusen en 2 leecke sus-
ters, naer dat dese Novitie gekleedt waer in de Orden is de E.W. Vrouw wederom
naer Uden naer haere Refugie vertrocken ende Novitie is naer weynighe daeghe
gevolgt.

Het is te verwonderen met hoe groot vertrouwen op de Goddelijke Voorzienigheid
dese Overste is versterkt geweest, hebbende niet meer als 25 gld om een clooster
te beginnen, laetende die tot Couwater bleven drij rijxdaelder. Het is ongelofelijk
te zien religieusen levende met soveel ongemack nochtans altijd wel gemoet. Waer-
door oock anderen tot dese H.H. Orden getrocken werden alsoo in 't selve jaer op
den feestdagh van de Apostelen Simon en Judas het H. Habijt ontfinghen. St. Ma-
ria Magdalena Bedijse, dese 2 novitien aldus in de grootste trouble ontfanghen,
heeft men nooyt sien eenighe misnoeghen betoonen, daer sij nochtans dikwijls 's-
nachts hebben moeten op staen terwijl het aen alle kanten op haer bedde regende,
sijnde het dack en het gehele huys seer quaelijcke voorsien tegen de wreedtheyt
van het seizoen des winters en alsoo geen hout noch torff hadden, hebben groote
coude geleden haer bediendende van de doorens van een afgehouden haeghe, die
groen en natt wesende meer roock als vlammen van haer gaff. Waerin haer meeste
pijnen was dat de E.W. Vrouw met de susters de getijdenb geleesen hebbende en
stijff van coude niet hadde om haer te verwarmen en geen geldt om brandt te coo-
pen, want het ongemack dat dese goede Moeder leede quelde haer religieusen

meer als haer eigen lijden daer sij nochtans ondertusschen niet geweest sijn sonder gebreck van levensmiddelen, maer door haeren grooten ijver hebben niet gecoght als doen heeft de E.W. Vrouw van den noodt verwonnen sijnde St. Maria Birgitta Evers en St. Alegonda wederom uit gesonden om aalmoesen die oock in Brabant, Vlaanderen en de Meyerij van Den Bosch en in Hollandt sijn geweest. In het jaer 1714 heeft de E.W. Vrouw het achterste gebouw te weten de school en het backhuys doen maecken. Het selve jaer heeft men de school begonst, daer in stellende de 2 jongste geprofessijnde St. van den Bichelaer en St. Bedijse met een Made-moiselle om de franse taal te leren waer in goeden voortganck doende als oock in het aanneemen van persoonen. Terwijl men tot Uden sijn devoir dede om een bequaeme plaetse te maecken waer men in naer den Regel en Constitutiën van Sancta Birgitta soude connen leven, hadde de E.W. Vrouw tot Couwater gestelt Pater Thomas van Erp om op sight te hebben en in qualiteyt als procurator alles tot profijt van dit convent te slaan bij hem latende 3 tot 4 susters. Het is intusschen geschiet dat den fiscaal utyt Den Haagh is gecommen visiteerende of aldaer noch religieusen waeren, waerom deselve haer in kelders en hollen hebben verborgen. Als doen sijn sommighe susters naer Uden gecommen, niet langer connende de benaut-heynt en de vervolginghe uyt staen. Daer naer wederom andere daer naer toe gesonden.

Naer eenighe tijt is het Paters clooster opgetrocken derwijl men geen hoop had ooyt nogh een convent daer in te stellen. Van het groot gebouw sijn alleen eenighe balken en ribben naer Uden gebraecht. Pater van Erp heeft alle materialen vergoght die ooyt in gebruyck waeren in de tijt dat het clooster met landerijen bestond. Hiervoor is betaaldt met opgenomen penningen van 1500 gld, dit alles ter goeder trouwe geschiet.

Terwijl tot Uden goede voortganck geschiede heeft ons Godt wederom met een nieuwe en groote droefheynt commen besøeken, door siekten in de E.W. Vrouw die een swillenge in haer geheel lichaam begost te krijgen dat naer de gemeyne opinie watersught is geweest. Door groote quellingen en benauwtheynt aen haer E.W. veroorsaecte alsdoen sagh men een algemeyne en groote droefheynt in dese vergaderinghe en die nooyt door tegenspoet overwonnen waeren, begonsten alsdoen den moet te verliesen. De E.W. Vrouw nooyt haer standtvastigheynt verliesende beclaeghende alleen uyt dit leven te moeten scheyden eer haere religieusen in het slot waeren ofte bequamen plaetse hadden om naer den regel te leven.

Terwijl oock haer E.W. met een seer groot lijdelycke en becommernissen bewaert was en nochtans begheerde dat die jonge in het gesstelycke souden onderwesen worden, heeft uyt het clooster Marien Bloem een religieuse versocht om de novitien te leeren. Alsdoen is gecommen St. Maria Anna van Erp in 1715 op den feestdag van de H. Ursula. Hier naer verweckte den Heer verscheyde deugdelijcke persoonen om het H. Habijt te ontfangen niet tegenstaende de groote armoede van dit huys, waer toe seer veel hulp de goede reputatie van liefde en eenigheynt soo alhier wordt gevonden. Want in al desen noodt en groote tijdelijcke nootsaekelijcke dinghen heeft men nooyt de alderminste murmuratie gehoort, daer de armoede

nochtans soo groot is geweest datter met eenen halve stuyver in 't clooster was om daer voor swavel stocken te coopen en de groene natte doorens te ontstewecken. Ja, men heeft het meel met de kleyne maeten en het broodt bij de backer moeten haelen en het bier heeft seckeren brouwer van Heselen met naeme Couwenbergh met tonnen naer Uden gebroght, want hier was geldt noch cooren, noch eenighe voorraat.

Frans van der Burgt, kunstenaar/beeldhouwer

Martien Veekens

Op 18 februari 2000 hebben Nel v.d. Meer-Wouters en Martien Veekens een bezoek gebracht aan Guus van der Burgt, die met verve over wijlen zijn vader en diens voormalig atelier sprak. Te zijner tijd zal in een Rosmalla Extra speciale aandacht aan deze beroemde Rosmalense kunstenaar worden besteed. Bijgaand artikel mag daartoe een eerste kennisgeving zijn. Deze beknopte biografie is ook ter hand gesteld aan de gemeentelijke Commissie Beroemde Personen, waarin schrijver dezès namens de Heemkundekring Rosmalen mag participeren.

Frans van der Burgt wordt op 20 december 1915 in 's-Hertogenbosch geboren. Zijn ouders zijn Adrianus Antonius van der Burgt en Elisabeth Gevers (dochter van Franciscus Gevers en Allegonda Buters, beiden geboren te Rosmalen en aldaar op 21 april 1864 gehuwd). Zij trouwen in Rosmalen op 16 november 1904. Met twee in Rosmalen geboren kinderen (drie andere te Rosmalen geboren kinderen waren inmiddels overleden) vertrekt het echtpaar op 28 januari 1914 naar 's-Hertogenbosch. Frans wordt aangegeven als Franciscus Antonius en is dus wellicht vernoemd naar opa Gevers. Na hem worden nog twee kinderen geboren uit het echtpaar Van der Burgt-Gevers.

Op 13 mei 1944 trouwt Franciscus A. van der Burgt met Hendrica J.C. van Hapert en wel in het Van Abbe-museum te Eindhoven. Na de oorlog (1947) gaan Frans en Riek naar Amsterdam, vervolgens (1952) naar de Pieter Breughelstraat in 's-Hertogenbosch (waar zoon Guus wordt geboren), om zich in 1958 definitief te vestigen te Rosmalen aan de Jonkvrouwe de la Courtlaan 5.

Frans geniet zijn eerste kunstonderwijs aan de Koninklijke School voor Kunst en Techniek, waar hij tekenles krijgt van de bekende Piet Slager junior. Hier gaat hij ook voor het eerst boetseren. Daarna is hij praktisch werkzaam bij verschillende beeldhouwers (o.a. in het St.-Janskerkhof). Op het atelier van de beeldhouwers Van Bokhoven en Jonkers werkt hij bijna uitsluitend met hout. Dit *punteren* betekent continu kopieën maken in hout van beelden die oorspronkelijk van ijzer zijn gemaakt. Om meer ruimte te krijgen voor zijn eigen emotie en gedachten besluit hij een professionele opleiding te gaan volgen en gaat hij studeren aan de RK Leer-gangen te Tilburg (1944-'45), daarna aan de Vrije Academie te Breda (1946-'47)

om tenslotte naar de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam (1947-1952) te gaan, ter voltooiing van zijn kunstenaarsopleiding in de afdeling beeldhouwen. Ter verdieping van zijn kunst maakt Frans vele reizen naar België, Frankrijk en Italië. Zijn grote voorbeeld en stimulator is professor Esser (bekend van de *dokwerker* te Rotterdam).

Na de oorlog krijgt Frans veel opdrachten voor aankleding van kerken. Zijn grootste beeld wordt een groot tympanon voor de nieuwe katholieke kerk van Maren-Kessel. In de kerk van Orthen is een kruisweg van zijn hand te zien, in Empel een altaar. Buiten de voormalige gemeenten 's-Hertogenbosch en Rosmalen vindt men o.a. een crucifix voor de Minahassa op Celebes, een grafmonument te 's-Gravenhage en hoekbekroningen en beelden voor de kerk van Vierlingsbeek. Ook maakt hij beelden voor scholen, o.a. te Boxtel, Oss en Helmond, en prachtige portretten (waaronder *Koningin Beatrix*). Bijzonder zijn de penningen die hij vervaardigt ter gelegenheid van het *Jeroen-Boschjaar* en *Den Bosch Muziekstad*.

Tot zijn 65^e levensjaar leeft hij enkel van de kunst. Hij is een veelgevraagd kunstenaar in de 60'er en 70'er jaren. Mensen worden getroffen door zijn beelden, die tonen waar men feitelijk behoefte aan heeft: emotioneel contact met medemensen, liefde voor de natuur en geborgenheid. Zijn werk wordt geëxposeerd in Nederland, België en Frankrijk en tevens aangekocht door particulieren en door de Rijks-, Provinciale en Gemeentelijke overheden in den lande. De 1%-regeling voor aankleding van nieuwe gebouwen is voor hem aanvaardbaar; hij toont zich een fervent tegenstander van de BKR-regeling en heeft daarvan nooit een cent willen accepteren. In het ziekenhuis te 's-Hertogenbosch sterft Frans van der Burgt op 1 december 1985, bijna 70 jaren oud.

Niet lang na het overlijden van de Rosmalense kunstenaar/beeldhouwer besteedt de *Kunststichting Rosmalen* aan hem bijzondere aandacht. In het voormalig gemeentehuis wordt een representatief overzicht van zijn werk gegeven. Daarnaast worden twee fietsroutes uitgezet, een in Rosmalen en een in Den Bosch, die beide langs vele kunstwerken van Frans van der Burgt voeren. In Den Bosch leidt de route o.a. naar de Wilhelminabrug, waar aan de westzijde op beide zuilen de *geschiedenis van 's-Hertogenbosch* is verbeeld. Ook wordt geadviseerd een kijkje te nemen in de trouwzaal van het stadhuis waar op acht deurpanelen de vier jaargetijden en de vier levensfasen zichtbaar zijn. In Rosmalen kan men een oorlogsmonument, meerdere beelden en gevelstenen bewonderen. Zijn twee meest bekende werken worden eveneens opgenomen in het boekje, tevens fietsroute, *Rosmalen in beeld*, speciaal gemaakt bij het afscheid van Rosmalen als bijna 700-jarige zelfstandige gemeenschap. Deze beeldenroute start met *De Bouwvakter* op De Driesprong. Immers, in Rosmalen hebben al vele jaren inwoners werk gevonden bij de vele bouwbedrijven die, naast de agrarische bedrijven, Rosmalen zo hebben gekenmerkt. Aan de Vincent van Goghlaan tenslotte treft men het beeld *De Ontmoeting* aan. Tegenover de steeds killer wordende consumptiemaatschappij geeft de kunstenaar hier uiting aan zijn diepste gevoelens voor waarden. Frans van der Burgt, de beeldend kunstenaar die in de mens heeft geloofd.

Inhoud

In memoriam J. Westerlaken <i>Henk de Werd</i>	1
Fotoarchief 6: de eerste-steenlegging van de Bernadettekerk in Maliskamp <i>Henk de Werd</i>	2
Voor U gehoord 21 <i>Harry Coppens</i>	4
Liederen en gedichten <i>Piet en Chris van Helvoort</i>	8
815 Rosmalen 1300 700 jaar Rosmalen <i>Martien Veekens</i>	11
Kwartierstaten van bekende Rosmalenaren <i>Martien Veekens</i>	15
Nogmaals de kerststal, een rectificatie <i>Harry Coppens</i>	19
Diny Pennings, alias <i>Diny van Stien van 't Boerke</i> : Rusmollese van 't jaar 1999 <i>Henk de Werd</i>	19
De commissaris vertelt over Rosmalen <i>Martien Veekens</i>	24
Jan Geerts <i>Harry Coppens</i>	27
Van klooster tot psychiatrisch ziekenhuis 31 <i>J.C.M. Poelman</i>	29
Frans van der Burgt, kunstenaar/beeldhouwer <i>Martien Veekens</i>	

Sponsors

De uitgave van *Rosmalle* is mede mogelijk door financiële steun van (tenzij anders vermeld zijn alle bedrijven in Rosmalen gevestigd): Abelen BV, Makelaarskantoor, Burg. Mazairacalaan 2; Van Grinsven Sanidrôme, Raadhuisstraat 4c; Bouwmans BV, J., Benzinstation, Westeind 2; Coelenborgh, Restaurant-Brasserie De, Schoolstraat 34; Van Creij & Van Hoek BV Grond- weg- en waterbouw, Huisbergenweg 6; Creij, Sjef van, garagebedrijf; Dinos B.V., Weidestraat; E.T.I. Bureau Linnenbank BV, Stationstraat 13; Eijkelenburg Dura Bouw BV, Stationsplein 1; Foto Stijntjes, Molenhoekpassage 5; Glou-demans BV, W., Hintham 117; Heijmans NV, Ver. Bedrijven, Graafsebaan 13; Heijmans Strateemakersbedrijf, Nuland; Hoedemakers en Zonen BV, Aannemersbedrijf P., Hintham 68; Huijbregts en Peters Notarissen, Hoff v. Hollantlaan 5; Jaropa Holding BV, J. Stienstra, Bruistensingel 100, Den Bosch; Lambermont BV Assurantiebedrijf, A., Burg. Woltersstraat 1; Robyto Holding BV, Biestkampweg 2; Ginderzande BV Van Mierlo, Mr. J. , Striensestraat 44; Modecentrum C. van de Graaf, Dorpsstraat 10; Piels, Technisch installatiebedrijf, Friezenstraat 7; Rabobank Rosmalen, Raadhuisstraat 1; Timmers BV Bouwbedrijf, Heikampweg 6; Uden BV, Aannemersbedrijf A. v., Vliertwijksestr. 38c; Verbiesen, Brood- en banketbakker J., Molenstraat 34; Verstappen, A.A.A.P., Rooseveltlaan 11, Voets Weg- en Waterbouw, Gebr., Pinksterbloemstraat 4; V.O.F. Gebr. v.d. Plas, Schildersbedrijf, Graafsebaan 5; Sequoia, P. van Roosmalen.

Tweemaal

Brabants

Dorpsleven

Foto's

geschonken

door

Ciska van Erp,

nu collectie

Heemkundekring

Rosmalen

